

Danas

●● ČETVRTAK, 4. jul 2013, broj 5757, godina XVII, cena 30 din, 20 den, 1 KM, 0,7 EUR (CG), 0,7 EUR (SLO), 5 kuna, 1,2 EUR (GR)

www.danas.rs

Knjiga Momčila Đogovića "Uspon i pad Titove Jugoslavije i Rankovića na Brionima" demistifikuje događaje koji su promenili naše živote

Za inteligentno društvo je važno da sve ono što je nepoznato treba da se otvori i da se sazna. Zašto bi nešto ostavljali u mraku i o tome razmišljali na dogmatičan način - kaže Momčilo Đogović, autor knjige "Uspon i pad Titove Jugoslavije i Rankovića na Brionima", koja je upravo izašla u izdanju Dan grafa.

Leka Ranković je bio žrtveni jarac

Momčilo Đogović, autor knjige "Uspon i pad Titove Jugoslavije i Rankovića na Brionima"

Kažete u uvodu da je inspiracija za knjigu došla kada ste putovali na pozorišni festival na Malim Brionima i videli Velike Brione. Koji su uopšte motivi da napišete ovakvu knjigu?

Mene taj Brionski plenum nikada nije interesovao. I kada se događao mnogo su mi bili važniji Bitlsi i Rolingstonsi. Mada sam video naslovne strane Politike, sa ogromin naslovima, znao sam da se nešto značajno dešava u zemlji, ali normalno nisam obraćao pažnju na to. Kasnije, baveći se novinarstvom, putujući po Jugoslaviji, počela je da me kopka ta priča. Onda sam u razgovoru sa nekim ljudima, naročito sa Dobricom Ćosićem, počeo da se interesujem, a kad sam prošao pored Velikih Brijuna, javila se neka muza. Počeo sam da preispitujem sebe, šta ja znam o tom Brionskom plenumu. Video sam da je to gomila nekih političkih optužbi i kvalifikacija. Taj Brionski plenum je neka prekretnica u Jugoslaviji, ali ne zbog toga što se događalo na njemu već zbog jednog smišljenog plana koji 1966. godine nije bio vidljiv, a koji nam je sada mnogo jasniji. I od tog Brionskog plenuma napravila se jedna kletva, jedna psovka, koja se prenosila sa generacije političara na sledeću generaciju. I to me nagnalo da zaronim u knjige i arhive.

Vi ste ovo pisali kao putopis u 30 dramatskih slika.

Osetio sam da su ti Brioni neko mitsko mesto na kojima je nastajala druga Jugoslavija i gde je u osnovi i umrla. Bilo je tu karika koje nedostaju, a nije postojao faktografski materijal ili ja nisam mogao da dođem do njega, te je bilo neminovno da to upotpunim nekom imaginacijom. Mislio sam da jednom imaginativnom tvorevinom i literarnom pričom pre mogu da dam naznake šta se stvarno dogodilo, nego nekim istraživanjem.

Je li u knjizi ima više fikcije nego nekih autentičnih stvari?

Zavisu koliko fikcije ima u autorima koje sam čitao. Recimo, stenogrami sa četvrtog plenuma postoje. To je Tanjug izdao. I to su falsifikovani stenogrami. Oni su selekcionisani i skraćeni. Ne odgovaraju niti atmosferi niti onome što se stvarno pričalo na Brionskom plenumu. Ja sam pročitao te autentične stenograme i oni su bar u mojoj mašti bili mnogo uzbudljiviji. Recimo, ta ključna scena koju ja nazivam žrtvovanjem jarca je gotovo potpuno autentična. S tim što sam ja izašao iz tih oficijelnih stenografskih beležaka i na neki način malo restaurirao, dao neki drugi ritam, dinamiku... Da pomognem u interpretaciji tog događaja.

Pisano je kao drama. Jeste li imali ambicije da od toga nastane pozorišna predstava?

Imao sam ambicije, ali mi se to otelo, nisam mogao da zatvorim u ta tri-četiri čina koliko treba da ima drama. Odmah mi se nametnulo da to treba da ima taj dramatski stil. Ali mislim da tekstovi Ežena Joneska uopšte ne liče na dramu. To su pre neke šire eksplikacije. Tako da sam time bio malo ohrabren. Naročito me je motivisalo i podstaklo delo Harolda Pintera. Ali ja sam hteo da kažem sve. Neki ljudi iz pozorišta su ga čitali i dopala im se ta širina. I rekli su da bi to moglo da se izvede. Bez obzira što bi trajalo pet sati.

Oni koji su čitali knjigu kažu da je to rehabilitacija Aleksandra Leke Rankovića?

Ne slažem se. Prema svim likovima gledao sam da zauzmem distancu, prema svima sam bio apsolutno dobronameran ili gledao da istaknem njihovu ljudsku dramu - jer svako od njih ima neku ljudsku dramu. Naravno, sem učesnika na Brionskom plenumu koji su se ponašali ideološki katapultirano. I oni nisu mogli da odustanu ni kada su im protivnici bili na kolenima. Posle toliko godina jasno je da je Ranković, jednostavno, žrtva. Pre svega, ja ne mogu da ga rehabilitujem. Ja njega otvaram kao žrtvu i smatram da te optužbe koje se pišu protiv njega na Brionskom plenumu jednostavno nisu stajale. Nijedna. Prisluškiivanje nije on organizovao, to je jasno. Ti uređaji su bili postavljeni u vreme Prve konferencije nesvrstanih i oni su tada prisluškiivali svoje goste. Ta paranoja oko prisluškiivanja koja je stalno prisutna i do dana današnjeg u Beogradu jeste zbog toga što je svako od njih imao putera na glavi. Sa druge strane, u trenutku kada se Ranković obara on je daleko od tih bezbedonosnih organa. A optužba za nacionalizam isto tako ne stoji jer Ranković nije bio srpski nacionalista. Poznato je da je on upravo pre tog plenuma imao nekoliko govora koji su bili protiv srpskog nacionalizma. Govorim uslovno, jer šta je mogao biti srpski nacionalista u uslovima jedne komunističke države. Ubeden sam da Ranković nije bio protiv Tita. Mislim da je Titu bio potreban jedan spektakl, ritualno da ga žrtvuje jer su ga huškali funkcioneri iz drugih republika, plašeći se navodnog srpskog nacionalizma i mogućnosti da Ranković nasledi Tita. I taj spektakl je bio Brionski plenum.

Nekako se čini, čitajući knjigu, da je među tim visokim funkcionerima partije i države postojala paranoja, intrige, da su se oni plašili jedni drugih. I da je bila velika uloga žena.

Svi su oni bili pre svega ljudi. Ma koliko pokušavali da to maskiraju nekim ideološkim motivima. Naravno, sva moguća surevnjivost je postojala. Mi sada saznajemo nove detalje o Jovanki Broz, ali među ženama je postojao konflikt, isti kao među drugovima. Oni su bili jedno zatvoreno društvo, svi upućeni jedni na druge, i kriterijum njihove vrednosti je na neki način bio lični.

Jednu od bitnih uloga u knjizi ima Dobrica Ćosić koga pominjete u više njegovih životnih perioda. Moglo bi se reći na kraju da on jeste neki negativac.

Ne mislim da je Dobrica negativac. Ne znam zašto to ne bi bio i Krleža. Samo ta dva jugoslovenska pisca su bili u situaciji da vode takve razgovore sa visokim funkcionerima, koje ja rekonstruišem na osnovu onoga što su oni pričali u svojim intervjuima ili dnevnicima. Nije tačno da je to Dobrićino članstvo u partiji prestalo, nego je ono obrmulo kao što je obrmula i partija. Dobrica kasnije jedno komunističko stanovište menja za nacionalno. Ja njega pominjem zato što je kao jedini pisac u ovom delu raspadnute Jugoslavije, jednim tekstom u knjizi "Promene", otvorio Josipa Broza, i na neki način artikulisao celu tu kampanju, tačnije - dao teze za kampanju protiv Tita. Tu se naročito ističe taj luksuzan život Broza i činjenica da je on korumpirao društvo. Iz onoga što sam ja video na Brionima, ne mislim da je Tito živio u luksuzu. To je bila jedna normalna materijalna pozicija velikog državnika.

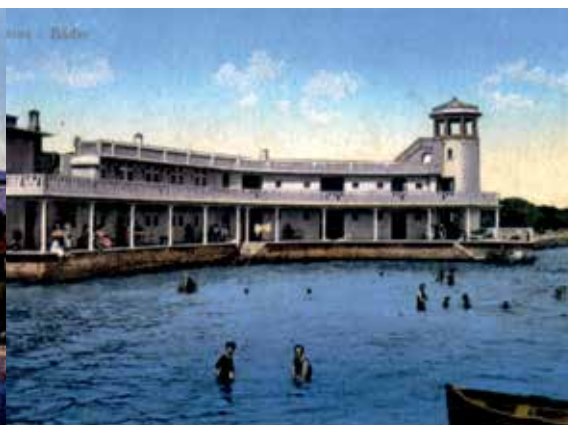
Momčilo Đorđević je poznati novinar, urednik, publicista i izdavač. Pisao je za Treći i Drugi program Radio Beograda, bio novinar u Borbi, nekoliko godina dopisnik zagrebačkog nedeljnika Danas, pa urednik Nedeljne Borbe (nagrada za uređivanje „Zlatna plaketa Borbe“). Sa Slavkom Ćuruvijom 1994. pokreće nedeljnik Telegraf i dnevne novine Dnevni telegraf, od 1996. nastavlja sam sa izdavanjem Nedeljnog telegrafa, koji prodaje 2009. Knjigom razgovora sa Milovanom Đilasom "Vernik i heretik" (1989) razbio medijsku i političku izolaciju oko ovog komunističkog buntovnika i vratio Đilasa u javnost. Na engleskom mu 2007. izlazi knjiga East of West, West of East – Reports from the storm of Serbian politics – insajderska priča o političkom životu u Srbiji od 1997. do 2007. Objavio je i političko istorijski roman "Srpski valcer".

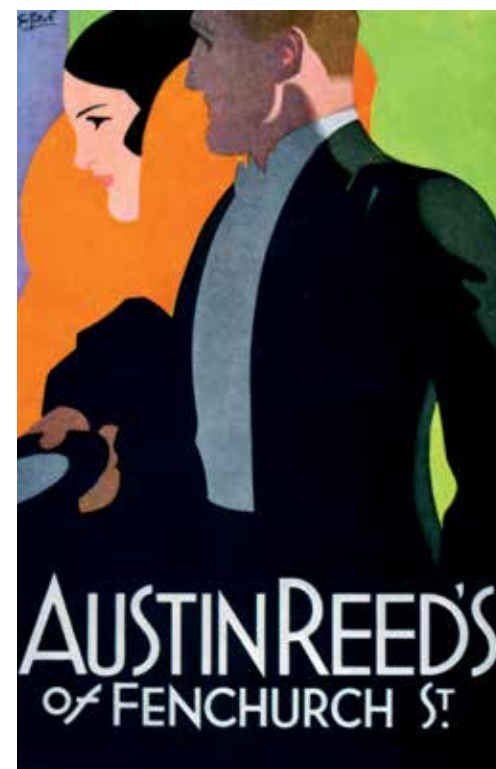
Današnji bogataši raspolažu sa mnogo većim luksuzom nego što je on ikada imao.

Iz detaljnih opisa u knjizi čini se da ste obišli lokacije na Brionima koje pominjete. Recimo, hotele "Neptun" i "Istra".

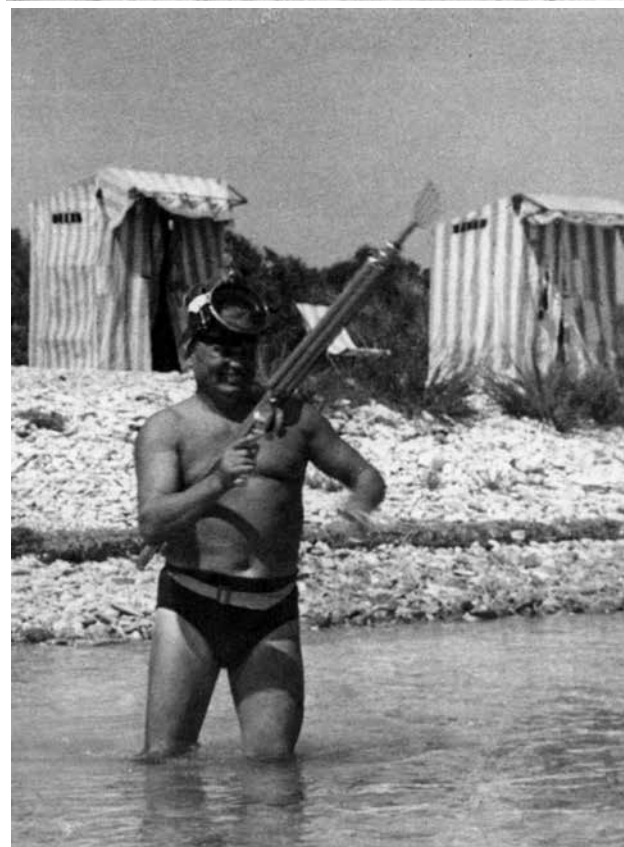
Da, naravno. Brionski plenum se događao u "Istri", odmah do "Neptuna", u jednoj vrlo maloj, tesnoj sali. I danas mi je čudno kako je tu moglo da sedne 145 ljudi, članova CK SKJ. Tu su bili i gardisti, ubačeni oficiri sa pištoljima koji su bili spremni da intervišu ukoliko nastane neka frka. Meni su novinari, kolege koje su bile tada prisutne na Brionima, govorili da je ceo taj obračun odigran tu, na krajnjoj tački zapadne granice Jugoslavije, jer je Tito mogao potpuno da se obezbedi vojskom. Pet kilometara odatle čamcima su, opet, bile NATO vode. A ta mala sala je bila vrlo zgodna. Ja sam pokušavao da zamislim koja je to usijana atmosfera bila, gde su svi upirali prstom u "krivce". To je psihološki bilo užasno za Rankovića i Čeću Stefanovića.

D. Petrović

DRAMA NAŠEG SUNOVRATA

Momčilo Đorgović *Uspón i pad Titove Jugoslavije i Rankovića na Brionima* – Dangraf, Beograd. 2013,

Zapis ovaj je osvrt na knjigu gore navedenu umesto prikaza koji zahteva širu raspravu, a mi se bavimo jednim momentom u knjizi.

Podnaslov je možda važniji, a glasi "Politički putopis u trideset dramskih slika". Ozbiljan čitalac je uostalom u iskušenju da ovo Đorgovićevo delo nazove i dramom jer su strogo poštovani principi jedinstva mesta radnje i konflikta koji otkriva dramsku ideju. Može se naravno delo Đorgovićevo doživeti i kao maštoviti dramolet, sa didaskalijama koje su poseban i velik izazov. Nije delo podeljeno na činove i s razlogom - drama još nije okončana. Bez epiloga je u istorijskom smislu, iako sve slike govore de su za sada samo prolog. Likovi su izvan svake fikcije odnosno istorijski i prepoznatljivi, u ovom dramskom ansamblu njih ima mnogo, a sigurno su glavni Tito, Kardelj, Ranković i Dobrica Ćosić među piscima iako je važno mesto ipak dato Miroslavu Krležu. Sa Ćosićem se ovaj dramolet i završava i tu je najveća tajna piščeve zamisli. Tu drama traje. Didaskalije su takođe velika novina - ono što junaci izgovaraju je bez navodnika, a sve što izgovaraju je autentično i može se rekonstruisati iz zapisa koje su istoričari u obliku ponudili, koristeći svedočenja samih Đorgovićevih junaka koji na dramskoj sceni - a to su Brioni - vode dijaloge pune istinske dramske napetosti. Scena je oblikovana nekako šekspirovski, iako na sceni nema mrtvih - to će doći kasnije i uživo i u imaginaciji. Mi ćemo se u ovom zapisu baviti posebno jedanaestom slikom, i to nečim u njoj što je rečeno, i posebno onim što nije dorečeno iako Đorgović zna dobro o čemu se radi. Tu - jedino tu - imamo u iskazu koji pripada Titu tačkice koje govore o nečemu što je možda i najvažnija tačka jugoslovenske drame, odnosno tačka jednog zapleta sa posledicama koje znamo.

U ovoj slici su politički moćnik J.B. Tito i pisac M. Krleža, kao nesumnjivo najveće ime u književnosti ne samo Balkana - scena je divna.

Tito sluti o nekoj zaveri i zabrinuto to obrazlaže dok mu Krleža istoriosofskim reminiscencijama pomaže da shvati ono što će neminovno doći posle smrti Titove. Tu na Brionima se sreću latinski Zapad i balkanske političke igre bez granica. To je razgovor o smrti, u senci smrti. Tito je okružen "socijalističkim božanstvima". U senci scene su Kardelj i Ranković, a „poznato je da Srbi svoje kraljeve ubijaju”. Scena diše istorijskom napetošću koja seže do paroksizma. Kardelj neumorno piše svoje „utopije”, a sve u kontekstu koji Krleža naglašava - "A Ranković pokušava da nacionalistu i teroristu Apisa pretvori u srpskog naprednog socijalistu i revolucionara". To je Krležina replika. Scena postaje još napetija. Tito odmahuje rukom i dodaje - „To su mu podmetnuli, on to ne zna...". Ove tačkice imaju posebno mesto u ovom dramskom zapletu. Krleža zna o čemu govori, a zna i Tito ali dodaje da je to bezmalo podmetnuto Rankoviću, a zna sigurno da mu to nije podmetnuto. Iz replika koje slede jasno se vidi da Tito zna ali nije siguran u kraj drame u istorijskom smislu - iako je sluti. Stoga ćemo ovde uneti i neke napomene, važne za razumevanje drame i Titove i Jugoslavije.

Drama ima svoj prostor ali i svoju scenu koja se pomera i napred i nazad prema razvoju zbivanja o tome ovo što sledi.

Godine 1953. u Beogradu se pojavila knjiga, Borivoja Neškovića - ako to nešto znači to je brat ondašnjeg predsednika srpske Vlade Blagoja Neškovića - „Istina o solunskom procesu”. Izvršena je rekonstrukcija procesa u Solunu 1917. kada je kralj Aleksandar sa N. Pašićem osudio na smrt Apisa i kazna je izvršena. Decenijama je stajala senka da je to namešten proces i on je to i bio, i rekonstrukcija je bila na mestu da se izvrši istorijska pravda i to je urađeno u Beogradu 1953. „Krajem prošle godine - čitamo u uvodu - „drug Aleksandar Ranković je dobio pismo koje je major Vulović, osuđen solunskom procesu, napisao svom prijatelju”. To je tačno. I nema sumnje namere su bile plemenite i urađeno je kako je to drug Ranković zahtevao. Cilj je bio da se razotkriju mahinacije dvora i Nikole Pašića koje su nevine ljude ubile. "Na osnovu naređenja druga Rankovića" Vrhovni sud Narodne republike Srbije je doneo oslobađajuću presudu. Apis i Vemić su rehabilitovani kao heroji borbe za oslobođenje balkanskih naroda. Sudom je predsedavao sudija Svetolik Lazarević. Ostalo znamo iz knjige koja nudi dokumentaciju, ubice kralja Aleksandra Obrenovića i kraljice Drage su revolucionari i časni ljudi. Nisu se svi istoričari složili s ovim - a proces je bio namešten naravno - ni danas se ne slažu, ali urađeno je po naređenju A. Rankovića. Ranković je revizijom postigao dva cilja: prvi je da je uspeo da raskrinka Karadžević koji su Solunski proces montirali, a drugi je rehabilitacijom Apisa otvarao put obnavljanja srpske hegemonističke ideje... za kasnije ratove iz 1990-ih. Nema potrebe dalje o knjizi B. Neškovića jer ona govori za sebe.

Otvorilo se jedno pitanje, i danas je otvoreno, o tome da li su Apis i drugovi ubice i teroristi ili revolucionari.

Krleža je ovde jasan, i jasan je i Tito iako su njegove replike prekinute onim tačkicama. I danas je za jedne Apis terorista, a za druge revolucionar koji se žrtvuje za oslobođenje južnoslovenskih naroda. Nećemo navoditi taj spor odnosno to smo činili u ranijim nekim zapisima. Nisu neosnovana poređenja između Majskog prevrata i ubistva premijera Đinđića kojim je obeležena stogodišnjica krvavog čina 1903. I time se u ovom osvrtu nećemo šire baviti jer smo to davno učinili - a mnogi bolje od nas, svakako istoričari. Ko sve nije zazivao Apisa i ko sve to danas ne čini. Godine 2004. pojavio se praukun pukovnika Vemića multimedijalni umetnik Zoran Vemić koji je tražio još jednu rehabilitaciju i Apisa i svog pradeda. On je položio cveće na zdanju Dvora u Beogradu i tražio da se jedna beogradska

ulica nazove imenom Crne ruke i njegovog pradeda Vemića. To je dobilo širok publicitet u beogradskoj "Politici". I u drugim listovima u Beogradu. Znali su dakle i Krleža i Tito šta Ranković radi, no i tome se može posebno pisati.

Đorgovićevo delo je bogato i u umetničkom i u istorijskom smislu. U njegovim slikama sa naglašenim dramskim nabojem stoji poruka o svetu u kojem smo ovde i sada. O drugim piscima-junacima bi se moglo posebno govoriti, ali je najvažniji D.Čosić o čijim se dijalozima sa suprugom završava knjiga. Ima u njegovom delu i ljupkih ljubavnih scena sa političkom pozadinom - posebno mesto zauzima drama mladog crnogorskog pesnika sa biblijskim imenom kao ljubavnika revolucionarne legende Stanke Veselinov. Ova dramska slika započinje u krevetu a završava se raspletom - ako to nije novi zaplet - u lovištu Moroviću. „Tu su i Tito i svi drugi, i naravno i Ranković i Kardelj. Đorgovićeve dramske slike se vezuju u novi zaplet, još dinamičnijeg naboja i Titova se država ljujula na talasima kao Jadran pod nogama Titovim i Krležinim. Bonaca se završila nokturnom kako govori neukrovi *spiritus movens* u

ovim slikama M. Krleža. Istorijske činjenice su autentične i sve ih nisu zanat, piščeve imaginacije kojom se mora odati pohvala. Svaka slika ovoga političkog putopisa zaslužuje poseban osvrt i sve se spliču u dramu Jugoslavije. Ako je ono na početku prolog ono na kraju sa replikama D. Čosića je epilog ili nešto blisko tome - drama Balkana traje i u njoj Srbija deluje kao sveća na vetru. Dobrica Čosić i danas hoda kao otac nacije u znaku Rankovićeve ideje ... On nosi panagiju kao vladika s likom ne Bogorodice, već Rankovića...

Ko je kriv za raspad Jugoslavije to nam pisac ne nameće ali nije ipak nejasno. Retko se događa da u političkoj publicistici stvaralačka imaginacija deluje ovako sugestivno to je još jedna vrlina Đorgovićevo delo.

Mirko Đorđević

Objavljeno na - <http://www.autonomija.info>

NOVO! UPRAVO IZAŠLO IZ ŠTAMPE!

USPON I PAD TITOVE JUGOSLAVIJE I RANKOVIĆA NA BRIONIMA

Momčilo Đorgović

Politički putopis u trideset dramskih slika

TITO: A kako se krade!... Trebalo je sjeći odmah... to je kupleraj, moj Krleža, javašluk... Orijent... preprodavaju poslovne tajne, zapošljavaju rođake i one koji su već suđeni za privredni kriminal, rasipaju devize, zatvaraju tržište u lokalne i republičke granice, svuda lokalizmi i provincijalizam...

Tito ustaje i korača

Traže naslednika! Ko će naslediti Tita - pitanje je sada! Traže vlast!

Prestar sam, kažu... Možda bi trebalo pustiti te mlade...

KRLEŽA (Molećivo): Nikako! Broz - ne! Da nemam artritična kolena kleknuo bih pred tebe da te molim nikako se ne odriči vlasti! Molićeš da te pošalju u pakao ako dozvoliš da ti podređeni budu šefovi!

TITO: Ali, sve je stalo! Partija nikada masovnija, kongresima se ore aplauzi, a nas drže samo krediti, ovdje niko neće da radi. (Srdito i očajno)

Ne mogu više slušati njihove laži!... Naslednik, naslednik... samo o tome pričaju i šapuću... ostario, ostario...

KRLEŽA: Naslednik bi nas nasukao čim bi se uhvatio za kormilo. Ne bi taj ni u navigacione karte pogledao, a bogami ni u zvijezde... Instantno bi sve raskomadali, a tebe bi odmah svezali i bacili na dno neke kace kao najveću štetočinu!

NARUDŽBENICA

Knjigu možete poručiti na telefon 011/2436-233 ili na e-mail: prodaja@danas.rs, u knjižarama KRUG KOMERC, JUGOISTOK - TERAZIJE, DELFI - KNEZ, DELFI SKC i drugim bolje snabdevenim knjižarama i kioscima dnevne štampe.

Izdavač Dangraf

cena 750 din

